

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาตำนานวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาตำนานวัฒนธรรมไทยในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว อาชีพ เทศกาลและพิธีกรรมการละเล่น วรรณกรรมพื้นบ้าน และคตินิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาค้นคว้าเอกสาร วารสารหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาตำนานวัฒนธรรมไทย ตามประเด็นที่คณะกรรมการวัฒนธรรมและสนเทศของอาเซียน (COCI) ได้กำหนดว่าควรมีอยู่ในหนังสือสำหรับเด็ก

จากนั้นได้สร้างเกณฑ์ในการวิเคราะห์ แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ทรวพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม แลวนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองวิเคราะห์กับหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 แลวนำเกณฑ์ที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตำนานวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ทั้ง 3 เล่ม จำนวน 50 เรื่อง นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาตำนานวัฒนธรรมไทยไปให้ผู้ชำนาญการทางภาษาไทยทรวตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

คำนำหน้าอักษรส่วนย่อยละของความถี่ของเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในแต่ละประเด็นคือ ชีวิตครอบครัว อาชีพ การละเล่น เทศกาลพิธีการ วรรณกรรมพื้นบ้าน และคคิธรรม แลวนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปผลได้ดังนี้

1. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏสูงที่สุดจากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ทั้ง 3 เล่ม คือ ประเด็นคคิธรรม รองลงมาได้แก่ประเด็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ประเด็นการละเล่นปรากฏน้อยที่สุด
2. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นชีวิตครอบครัว ปรากฏว่าเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของบิดามารดาต่อบุตรมีมากที่สุด รองลงไปได้แก่การอบรมสั่งสอนบุตรหลานในครอบครัว เนื้อหาที่ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ การถ่ายทอดวิชาอาชีพให้สมาชิกในครอบครัว และการทอนรับแขก
3. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยประเด็นอาชีพ ปรากฏว่าอาชีพการค้าขายมีมากที่สุด รองลงไปได้แก่ การรับราชการ อาชีพที่ไม่ปรากฏเลยได้แก่ การประมง การเลี้ยงสัตว์ การทำป่าไม้ การทำเหมืองแร่ การหาของป่า และการให้บริการ
4. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นการละเล่นมีปรากฏเพียง 1 ครั้ง ได้แก่การละเล่นที่เสริมสร้างทักษะในด้านการใช้ไหวพริบ ช่างสังเกต
5. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นเทศกาลและพิธีการ ปรากฏว่าพิธีการเกี่ยวกับชีวิตมีมากที่สุด รองลงไปได้แก่เทศกาลต่าง ๆ เนื้อหาที่ปรากฏน้อยที่สุดคือพิธีการเกี่ยวกับการเกษตรกรรม

6. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นวรรณกรรมพื้นบ้านที่ปรากฏมากที่สุดคือ โศกนาฏกรรม ร่องลงไปโศกนาฏกรรม คำพังเพย เนื้อหาที่ไม่ปรากฏเลยคือปริศนา คำทาย

7. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นคติธรรม ปรากฏว่าความรับผิดชอบมีมากที่สุด ร่องลงไปโศก ความประหยัค และความซื่อสัตย์ เนื้อหาที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ ความสุภาพอ่อนโยน

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 เล่ม 2 และเล่ม 3 จำนวน 50 เรื่อง พบว่าประเด็นเนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏสูงสุดคือ คติธรรมและหัวข้อย่อยของเนื้อหาประเด็นนี้ที่มีมากที่สุดคือ ความรับผิดชอบซึ่งเป็นการคิดที่จะปลูกฝังหรือเสริมสร้างคตินี้แก่นักเรียน เพราะการมีความรับผิดชอบจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบกิจใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และหัวข้อเนื้อหาที่ปรากฏรองลงมาคือ การประหยัคและความซื่อสัตย์ สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา รัตนาสิน (2526: 142) พบว่า ค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบแฝงอยู่ในบทอ่าน แต่ละเรื่องของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ทั้ง 3 เล่ม ในระดับมาก นอกจากนี้ อมรา เทศกรณ์ (2520: 187-189) ได้วิจัยพบว่า สิ่งที่นักเรียนสนใจเป็นพิเศษในการอ่านนวนิยายคือ คติธรรม คำสอนและแนวทางในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้จากจำนวนเรื่องทั้งหมดที่ผู้วิจัยเองได้วิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ทั้ง 3 เล่ม ก็พบว่า มีประเด็นคติธรรมเกือบทุกเรื่อง อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่เรื่องต่าง ๆ ที่นำมาเป็นบทอ่านมักจะให้ชอคิด เพื่อให้เด็กได้พิจารณานำไปใช้ในชีวิตรประจำวันต่อไป ดังนั้นการสอนเนื้อหาวิชาภาษาไทยจึงควรชี้แนะให้นักเรียนได้เห็นคติธรรมต่าง ๆ ซึ่งแฝงอยู่ในบทเรียน เป็นการช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยให้นักเรียนไปทั่ว

2. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏรองลงมาจากประเด็นคติธรรมคือ วรรณกรรมพื้นบ้านและหัวข้อย่อยในประเด็นนี้ที่ปรากฏมากที่สุดคือ โศกนาฏกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะ

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 3 มีเรื่องโคลงโลกนิติ ซึ่งมีเนื้อหาเป็น
 โคลงสุภาษิตถึง 26 บทด้วยกัน หัวข้อย่อยที่ปรากฏมากรองลงมาได้แก่ ส่วนวน
 คำพังเพย อาจเป็นเพราะวรรณคดีเป็นการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ ส่วนวนภาษาใน
 วรรณคดีเป็นที่ยอมรับและศรัทธาผู้อ่านทั้งที่ สิทธา พินิจภูวาล และคณะ (2515: 27)
 กล่าวถึงการใช้ถ้อยคำ ส่วนวน ในหนังสือวรรณคดี โดยสรุปว่า ถ้อยคำต้องมีความหมาย
 มีพลังอำนาจ มีความประทับใจ นอกจากนี้ควรมีถ้อยคำ ส่วนวนที่แปลกใหม่ แสดงลักษณะ
 เฉพาะและความสามารถเด่น ๆ ของผู้เขียน ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์
 จึงมีส่วนวน คำพังเพย ปรากฏอยู่ หัวข้อย่อยที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ บทเหกลอม เพลง
 พื้นเมือง และคำกล่าวในการทำขวัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี กวงทิพย์
 (2525: 127-129) ที่พบว่าเนื้อหาในบทเรียนไม่มีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน
 จึงไม่สามารถนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ นอกจากนี้ยัง
 พบว่าครูและอาจารย์ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน
 และการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ดังนั้นจึงควรบรรจุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ
 วรรณกรรมพื้นบ้านเข้าไว้ในหลักสูตรของแต่ละเขตการศึกษาและจัดทำอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องของ
 กับวรรณกรรมพื้นบ้าน เพื่อให้ครูและอาจารย์นำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

3. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นชีวิตครอบครัว มีปรากฏทุกหัวข้อย่อย
 แต่ที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความรักของบิดามารดาต่อบุตร ซึ่งเป็นสิ่งดี เพราะเด็กควรจะ
 ได้ระลึกถึงความรัก ความเสียสละของผู้ให้กำเนิด ที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การถ่ายทอด
 วิชาชีพให้สมาชิกในครอบครัวและการทอนรับแขก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมในปัจจุบัน
 เปลี่ยนไป ผู้ปกครองให้สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพแก่บุตรของตนมากขึ้น ไม่จำ
 เป็นต้องประกอบอาชีพตามผู้ปกครอง เนื้อหาในลักษณะนี้จึงมีอยู่น้อย ส่วนการทอนรับแขก
 ซึ่งปรากฏเนื้อหาอยู่น้อยเช่นกันนั้น นักเรียนอาจได้รับการสอนเพิ่มเติมในบางรายวิชา
 ที่สอนเกี่ยวกับการดูแลรักษายานเรือน ตลอดจนมารยาทของเจ้าของบ้าน ซึ่งเนื้อหา
 เหล่านี้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดให้มีการเรียนการสอนใน
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่แล้ว

4. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นอาชีพ หัวข้อย่อยที่ปรากฏมากที่สุดคือ
 อาชีพค้าขาย รองลงไปได้แก่การรับราชการ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมไทยมา

แต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การที่เนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพปรากฏเพียงบางอาชีพเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะลักษณะเนื้อหาของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ มิได้ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้รู้จักอาชีพหลากหลายและเนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีรายวิชากลุ่มการงานและอาชีพอยู่แล้ว

5. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นเทศกาลและพิธีการมีปรากฏน้อยใน หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 มีปรากฏในเรื่องความสุขในวัฏเบญจบทิทร เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ส่วนในเล่ม 2 และเล่ม 3 มีเรื่องที่กล่าวถึงเทศกาลและพิธีการ แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาตอนต้นมีเนื้อหาซึ่ง เกี่ยวกับพิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาอยู่แล้ว

6. เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในประเด็นการละเล่นมีปรากฏน้อยที่สุดและปรากฏ อยู่เพียงเรื่องเดียวคือ เรื่องหางวาว ซึ่งกล่าวถึงการละเล่นวาว กังกังงานวิจัยของ ปรกติ เลิศฤทธา (2529: 26) พบว่าในเรื่องหางวาว มีการละเล่นพื้นบ้านคือ การละเล่นวาว แทรกอยู่ การที่หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏ เนื้อหาวัฒนธรรมไทยในค่านี้น้อยมากนั้น อาจเป็นเพราะบทอ่านที่นำมาบรรจุในหนังสือ เรียนภาษาไทยนั้นต้องการเน้นค่านี้น้อยกว่าเช่น คติธรรม ซึ่งความจริงแล้ว การ ละเล่นของเด็กไทยตามวิถีวัฒนธรรมไทยนั้นมักเป็นการเล่นที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น หางาย รากากถูก เช่น กานกล้วย เมล็ดผลไม้และการละเล่นบางอย่างมีบทร้องเพลงประกอบ ทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ เสียงสัมผัสคล้องจอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทาง อารมณ์ของเด็กไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ นับว่ามีคุณค่าทางภาษาเป็นอย่างยิ่ง (มะออบ โปษะภุชณะ 2526: 149)

ปัจจุบันปรากฏว่าเด็กไทยส่วนใหญ่ต่างพากันละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคย ประพฤติปฏิบัติกันมาเสียเป็นจำนวนมาก เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าส่วนที่คนในสังคมของ คนเคยปฏิบัติเป็นสิ่งล้าสมัย แสดงถึงความไม่เจริญ (ศรีสุภา เอื้อนนครินทร์ 2520: 41) กังที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2521: 1) ให้เหตุผลว่า เพราะเด็กขาด โอกาสที่จะได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นอย่างจริงจัง หรือขาดความสนใจเท่าที่ควรจึงไม่เข้าใจ และรู้อะไรถึงคุณค่า ทำให้ขาดความรู้ลึกซึ้งชมในมรดกทางวัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้บริหาร

1. ควรส่งเสริมและจูงใจให้มีการอบรมการเรียนการสอนทางค่านิยมธรรม เพื่อให้ครูสอนภาษาไทยมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะไปถ่ายทอดปลูกฝังและเสริมสร้าง แก่เด็กต่อไป
2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนครูสอนภาษาไทยในการอบรมค่านิยมการผลิต และการใช้สื่อการสอน เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งให้ความรู้ค่านิยมธรรม
3. ควรส่งเสริมและสนับสนุนครูสอนภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้คำนึงถึงความเหมาะสมและความถูกต้องตามค่านิยมธรรม

สำหรับครูสอนภาษาไทย

1. ครูสอนภาษาไทยควรเข้ารับการอบรมและการชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญ ของค่านิยมธรรม เพื่อจะได้เข้าใจและสามารถนำไปสอดแทรกในการสอนได้
2. ครูควรจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมธรรม เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจในค่านิยมธรรมของชาติตน
3. ครูควรผลิตสื่อการสอนหรือหาแหล่งข้อมูลที่จะนำมาจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมความรู้ค่านิยมธรรมไทย

สำหรับการวิจัย

1. ควรมีการวิเคราะห์หนังสือเรียนในระดับอื่น รวมทั้งหนังสือนอกเวลา ว่าเอื้อต่อการเรียนรู้ค่านิยมธรรมมากน้อยเพียงใดหรือไม่
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสื่อการสอนเพื่อประกอบการเรียนการสอนค่านิยมธรรม